

280604

Ibn A'sem el-Kufi

030164

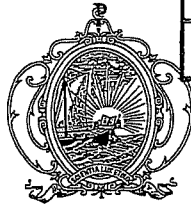
ORIENTALIA LOVANIENSIA
ANALECTA
— 254 —

CONTACTS AND INTERACTION

*Proceedings of the 27th Congress
of the Union Européenne des Arabisants et Islamisants
Helsinki 2014*

edited by

JAAKKO HÄMEEN-ANTTILA, PETTERI KOSKIKALLIO
and ILKKA LINDSTEDT

PEETERS
LEUVEN – PARIS – BRISTOL, CT
2017

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	280604
Tas. No:	297.03 CON.D

NOTES ON THE TEXTUAL TRADITION OF IBN A'THAM'S *KITĀB AL-FUTŪH*

MÓNİKA SCHÖNLÉBER
Budapest

Abū Muḥammad Aḥmad b. A'tham al-Kūfī (henceforth Ibn A'tham; d. in the first quarter of the 10th century)¹ is an interesting and intriguing writer of classical Islamic historiography. From the end of the 18th century onward, his name is in Western scholarship inextricably linked to his only surviving book, the *Kitāb al-futūh*, even though at that time it was only known from a Persian translation.² The first Arabic fragments surfaced in the Herzoglichen Bibliothek zu Gotha in 1825,³ but only W. Pertsch, the author of the second catalogue of the library's oriental manuscripts, realised that some parts of these Arabic texts correspond to the Persian text published almost ninety years earlier.⁴ However, only the discovery of two codices in 1925 in the library of Sultan Ahmet III, which continue on

¹ For Ibn A'tham's life, see I. LINDSTEDT, *Al-Madā'ini's Kitāb al-Dawla and the Death of Ibrāhīm al-Imām*, in I. LINDSTEDT, J. HÄMEEN-ANTTILA, R. MATTILA & R. ROLLINGER (eds.), *Case Studies in Transmission* (The Intellectual Heritage of the Ancient and Medieval Near East 1), Münster, 2014, pp. 103–130, esp. pp. 118–123. Cf. L. I. CONRAD, Ibn A'tham al-Kūfī, in J. S. MEISAMI & P. STARKEY (eds.), *The Encyclopedia of Arabic Literature* I, London, 1998, p. 314, and L. I. CONRAD, Ibn A'tham and His History, *al-Uṣūr al-Wiṣṣā* 23 (2015), pp. 87–125, henceforth CONRAD, Ibn A'tham. The latter is based on two papers presented at the beginning of the 1990s but it was only published in 2015. Most recently see I. Lindstedt's paper in this volume, pp. 299–309. I am deeply indebted to I. Lindstedt for sending me a copy of his paper in advance of its publication.

² Fragments of the Persian translation were first published and translated by Rev. B. Gerrans and W. Ouseley in 1797 and 1798 in W. OUSELEY (ed.), *The Oriental Collection*, London, 1797–1800.

³ J. H. MÖLLER, *Catalogus librorum tam manuscipiorum quam impressorum, qui ... a beato Setzenio in Oriente emitti in bibliotheca Gothana asservantur* I, Gotha, 1825, p. 107, Cat. No. 328, henceforth MÖLLER, *Catalogus*.

⁴ MS Gotha 1592, henceforth cited as MS Gotha. For a brief description of the manuscript, see W. PERTSCH, *Die arabischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha III* (Die Orientalischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha 3), Gotha, 1881, pp. 219–220. Pertsch also raised the question of whether the MS Gotha represents the original/archetype of the Persian translation, or whether it is simply a re-translation of the Persian text into Arabic. This possibility was also mentioned by C. A. STORREY, *Persian Literature: A Bio-Bibliographical Survey* I.1, London, 1970 (reprint), p. 208.

427-438

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Ekim 2017

280604

Ibn A'sem el-Kufi

090164

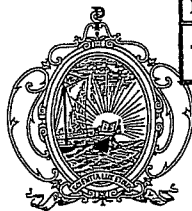
ORIENTALIA LOVANIENSIA
ANALECTA
— 254 —

CONTACTS AND INTERACTION

*Proceedings of the 27th Congress
of the Union Européenne des Arabisants et Islamisants
Helsinki 2014*

edited by

JAAKKO HÄMBEEN-ANTTILA, PETTERI KOSKIKALLIO
and ILKKA LINDSTEDT

PEETERS
LEUVEN – PARIS – BRISTOL, CT
2017

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	280604
Tas. No:	297.09 CON.D

SOURCES FOR THE BIOGRAPHY OF THE HISTORIAN IBN A'THAM AL-KÜFĪ

ILKKA LINDSTEDT
Helsinki

Introduction

As is well-known, there is confusion in the scholarly literature about the dates of the Arabic historian Ibn A'tham al-Kūfī. By going through all the Arabic and Persian pre-modern evidence on his life, this study endeavors to resolve the confusion and provide a reliable dating and context for Ibn A'tham.

A quick perusal of the dates given in the secondary literature is in order.¹ Christian Fraehn was the first modern scholar to give any dates for Ibn A'tham. He suggests, with a question mark, that Ibn A'tham died in 314 AH, that is, 926–27 CE.² It is not clear where Fraehn got this year, but he could have used sources (such as Ḥamza b. Yūsuf al-Sahmī's *Ta'rikh Jurjān*, see below, no. 2) that I present here but that have been generally overlooked. Fraehn was followed by Brockelmann³ and Sezgin⁴, and this is the standard date that is often mentioned in connection with Ibn A'tham.

However, Charles Storey noticed another date in some of the manuscripts of the Persian translation of the *Kitāb al-Futūḥ*, according to which the original Arabic work would have been composed in 204/819–20.⁵ This

¹ For a longer discussion of the earlier scholarship on Ibn A'tham, see I. LINDSTEDT, *Al-Madā'ini's Kitāb al-Dawla and the Death of Ibrāhīm al-līmām*, in I. LINDSTEDT, J. HÄMBEEN-ANTTILA, R. MATTILA & R. ROLLINGER (eds.), *Case Studies in Transmission* (The Intellectual Heritage of the Ancient and Mediaeval Near East 1), Münster, 2014, pp. 103–130.

² C. FRAEHN, *Indications bibliographiques relatives pour la plupart à la littérature historique-géographique des Arabes, des Persans et des Turcs: spécialement destinées à nos employés et voyageurs en Asie*, St.-Petersbourg, 1845, p. 16.

³ C. BROCKELMANN, *Geschichte der arabischen Literatur*, Leiden, 1898–1949, SI, p. 220.

⁴ F. SEZGIN, *Geschichte des arabischen Schrifttums I*, Leiden, 1967, p. 329.

⁵ C. A. STOREY, *Persian Literature: A Bio-Bibliographical Survey I.2*, London, 1953, p. 1260.

299-301

MADE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Ekim 2020

(۱۶/۵×۹/۵)، اندازه: ۱۶×۲۴سم [ف: ۲-۲۱۹]

● فتوح الابرار فی ترجمه الكلمات القصار / حدیث /

عربی

futūḥ-ul abrār fī t.-til kalamāt-il qīṣār

وابسته به: غرر الحکم و درر الکلم؛ آمدی، عبدالواحد بن محمد (۵۱۰هـ)

گزیده‌های است از کتاب «غرر الحکم و درر الکلم» عبدالواحد آمدی، که در آن کلمات و گفته‌های کوتاه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام گرد آورده شده به همان ترتیب اصل و بر اساس حروف تهجی.

آغاز: بسمله الحمد لله الذی دلنا علی ذاته بذاته ... و بعد قال الفقیر ... هذه الرسالة ... موسومة بفتوح الابرار فی ما ورد من حکم امیر المؤمنین علی ... علی ترتیب حروف التهجی ... بحذف الاستاد و الراوی ...

انجام: و مالکها مملوک و تراثها متروک.

۱. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۴/۱۵۲/۲-۵۸۶۶

از عنوان «مما ورد من حکم امیر المؤمنین علی بن ابی طالب فی حرف الالف بالالف الاستفهام» است تا می‌رسد به «مما ورد من حکم امیر المؤمنین علی بن ابی طالب فی حرف الباء»؛ خط: نسخ، کا: محمد مهدی بن محمد حسن برسنانی، تا: ۱۰۷۴ق؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ: سپاهانی، ۱۵ سطر، قطع: ربعی [آستانه قم: ۲۲۰]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۱۱۷/۳

آغاز: فرض الشیطان، ایاک و المن بالمعروف فان الامتان یکدر الاحسان؛ انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد کریم بن سلیم ریحانی، تا: ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج، ۳۸گ (۷۹-۱۱۶ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۱۱سم [ف: ۱۳-۳۲۲]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۰۳۵/۲

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: عبدالله بن حاجی تقی بروجردی، تا: ۱۲۵۶ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج، ۴۲گ (۴۴-۸۵ر)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۴/۵×۸/۵)، اندازه: ۲۱×۱۴/۵سم [ف: ۱۰-۱۹۷۷]

۴. قم؛ معصومیه؛ شماره نسخه: ۲۳۸/۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ در حاشیه آمده؛ جلد: تیماج، ۶۱ص (۷۹-۱۴۰) [ف: ۱-۲۴۴]

← الفتوحات ← فتوحات عباسی

← فتوحات ← تاریخ گیلان

● الفتوحات / مفرقه / عربی

در رایانه آستان قدس نام مؤلف حسینی، نور الله آمده که با توجه به آغاز کتاب نادرست می‌باشد؛ خط: نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [رایانه]

● الفتوح / تاریخ اسلام / عربی

al-futūḥ

ابن اعثم کوفی، احمد بن اعثم، - ۳۱۴ قمری
ebn-e a'sam-e kūfī, ahmad ebn-e a'sam (- 927)

چاپ: حیدرآباد دکن، محقق: محمد عبدالمعید خان، دائرة المعارف العثمانیة، جزء ۸، ۱۳۸۷-۱۳۹۴ق.

[فهرس المخطوطات المصورة التاريخ ش ۳۵۷]

شرح و حواشی:

- ۱- تاریخ فتوح ابن اعثم کوفی (ترجمه) = ترجمه الفتوح = تاریخ احمد کوفی؛ مستوفی هروی، محمد بن احمد (-۶)
- ۲- تاریخ فتوح ابن اعثم کوفی (ترجمه) (۲ عنوان)
- ۳- الفتوح (ترجمه)؛ مرشدی، احمد بن یحیی

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۰-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۲۹۵۶. ج ۹؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن محمد طندتانی، تا: شنبه ۲۴ محرم ۸۷۳ق؛ ۲۶۷گ [فیلمها ف: ۱-۳۵۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۱-ف

نسخه اصل: احمد ۳ ش ۲۹۵۶. ج ۲؛ خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن محمد طندتانی، تا: دوشنبه ۱۵ ربیع الاول ۸۷۳ق؛ ۲۷۸گ، [فیلمها ف: ۱-۳۵۷]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۳۸-ف

نسخه اصل: چستریتی ش ۳۲۷۲ عربی-ج ۱؛ خط: نسخ، بی‌کا، تا: پنجشنبه ۱۱ ذیقعد ۱۱۹۴ق [فیلمها ف: ۱-۳۵۸]

● الفتوح (ترجمه) / تاریخ / فارسی

al-futūḥ (t.)

مرشدی، احمد بن یحیی

moršedī, ahmad ebn-e yahyā

وابسته به: الفتوح؛ ابن اعثم کوفی، احمد بن اعثم (-۳۱۴)

به دستور امیر مبارز الدین عبدالرحمن

مشتمل بر چهار «باب»: ۱. ذکر خلافت ابی بکر؛ ۲. ذکر خلافت عمر؛ ۳. ذکر خلافت عثمان؛ ۴. ذکر خلافت علی (ع).

مشهد؛ دانشکده الهیات؛ شماره نسخه: ۱۴۹۰۶

آغاز: بسمله حمد یبحد و سپاس بی قیاس و عد که دیباچه محامد مسبحان ملاء اعلی ... اما بعد بر رأی رزین عقلاء زمان و فکر دوربین ...

خط: نستعلیق، کا: محمد کاظم بن احمد طه کاظمی، تا: ۱۱۰۹ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۵۷۲ص، ۲۳ سطر

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳